

İSTANBUL BAROSU ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

**22-28 MART 2025
TARİHLİ
TOPLUMSAL
OLAYLARDA
ÇOCUK HAK İHLALLERİ
GÖZLEM RAPORU**

İSTANBUL BAROSU ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

22-28 MART TARİHLİ TOPLUMSAL OLAYLARDA ÇOCUK HAK İHLALLERİ GÖZLEM RAPORU

İstanbul Barosu Adına Baro Başkanı
Av. Prof. Dr. İbrahim Özden Kaboğlu

•

Sorumlu Yönetim Kurulu Üyeleri
Av. Yelda Koçak Urfa
Av. Hürrem Sönmez

•

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi

•

Raporu Hazırlayanlar:
Av. Ayşegül Ağur
Av. Kardelen Ateşci
Av. Rumeysa Boşnak
Av. Dr. Selmin Cansu Demir
Av. Cansu Şekerci

•

Sahada Katkı Sunanlar:
Av. Ayşegül Ağur, Av. Kardelen Ateşci, Av. Beyza Aydemir, Av. Rumeysa Boşnak, Av. Sıla Çamur, Av. Beyza Acar Yılmazbilen, Av. Lokman Hekim Hut, Av. Eren Kutluk, Av. Tuba Özel, Av. Nazlıcan Sıcakyüz.

•

Yönetim Yeri
İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok.
No: 2 Beyoğlu-İst.
Tel: (0212) 393 07 00
www.istanbulbarosu.org.tr
dergi@istanbulbarosu.org.tr
İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi
tarafından hazırlanan raporun tüm hakları saklıdır.
Nisan 2025

İÇİNDEKİLER

1. RAPORUN AMACI.....
2. YÖNTEM.....
3. İZLEME BULGULARI.....
 - Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları.....
 - Kelepçe Uygulamasına İlişkin Bulgular.....
 - Çocuklara Yönelik Şiddete İlişkin Bulgular.....
 - Çocukların Yetişkinlerle Birarada Tutulmasına ve Çocuk Şubeye Sevklerine İlişkin Bulgular.....
 - Çocukların Temel İhtiyaçlara Erişimine İlişkin Bulgular.....
 - Çocukların Gözaltına Alınması, İfade ve Sorgu İşlemleri ile Koruma Tedbirlerine İlişkin Bulgular.....
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....
5. EK 1 : 22-28 MART ÇOCUK GÖZALTILARI RAPORLAMA FORMU.....
6. EK 2 : KELEPÇE TUTANAK FORM ÖRNEĞİ.....

1. RAPORUN AMACI

Bu rapor, 19 Mart 2025 tarihinden itibaren başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin farklı illerinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına yönelik kolluk müdahaleleri ve sonrasında yaşanan yargı süreçleri kapsamında, İstanbul'da gözaltına alınan çocuklara ilişkin izleme bulgularını ve hukuki değerlendirmeleri içermektedir. Rapor, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi bünyesinde kurulan Kriz Masası'nda görev yapan gönüllü avukatlar, özel müdafiler ve CMK kapsamında görevlendirilen avukatların 22–28 Mart 2025 tarihleri arasında gerçekleştirdiği gözlem, görüşme ve hukuki destek çalışmalarının çıktıları temel alınarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmayla, çocukların maruz kaldığı hak ihlallerinin görünür kılınması, sorumluların hesap verebilirliğinin sağlanması ve çocuk adalet sisteminin ulusal ve uluslararası yükümlülöklere uygun şekilde güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi tarafından oluşturulan standart izleme formu temel alınarak hazırlanan raporda, çocukların gözaltına alınma süreçleri ile gözaltı sırasında ve sonrasında karşılaştıkları uygulamalar, çocuk hakları ve ceza muhakemesi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Özellikle fiziksel şiddet, kelepçe kullanımı, gözaltı süresi, müdafie erişim, ifade alma usulleri ve serbest bırakılma biçimlerine dair hak ihlalleri tespit edilmiştir. Ayrıca yalnızca bireysel düzeydeki ihlaller değil, sistematik eksiklikler ve yapısal sorunlar da bu rapor kapsamında ele alınmıştır.

Aşağıda, öncelikle raporun yöntemi açıklanmış; ardından çocukların maruz kaldığı yakalama ve gözaltı sürecine ilişkin tespitler başlıklar halinde sunulmuştur. Son bölümde ise çocukların korunmasına ve hak ihlallerinin önlenmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu rapor, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi tarafından oluşturulan standart izleme formu (Ek-1) temel alınarak hazırlanmıştır. 22–28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin veriler, saha çalışması yürüten avukatlar tarafından bu form

aracılığıyla sistematik biçimde toplanmıştır. Veri toplama sürecinde; çocukları temsil eden avukatların gözlemleri, çocukların bireysel anlatımları, kolluk kuvvetlerine ait resmi kayıtlar, varsa doktor raporları ve fotoğraf gibi görsel materyaller birlikte değerlendirilmiştir. Bu şekilde, çocukların gözaltı sürecinde karşılaştıkları uygulamalar çok boyutlu olarak analiz edilmiştir.

22–28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde kesin olmayan veriler uyarınca İstanbul Barosu tarafından tespit edilen 26 çocuk, kamuoyunda 19 Mart süreci olarak da anılan toplumsal tepkinin bir parçası olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanırken gözaltına alınmıştır. Saha çalışması ve raporda sunulan bulgular, yalnızca belirtilen zaman aralığında ve 19 Mart'ta başlayan eylemler sebebi ile gözaltına alınan çocukları kapsamaktadır. Bununla birlikte izleme bulguları, benzer olaylara dair sistematik sorunlara işaret edebilecek niteliktedir ve adli sistemdeki hak ihlallerinin tespiti açısından anlamlı çıkarımlar elde edilmesini mümkün kılmaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi sürecinde çocukların güvenliği ve gizliliği esas alınmış; avukatlar meslek etik kurallarına ve Çocuk Dostu Hukuki Yardıma İlişkin Rehber İlkelere uygun şekilde hareket etmiştir. Görüşmeler sırasında çocukların onamları alınmış, beyanlarını özgürce ifade edebilmeleri sağlanmış; katılım haklarına zarar vermeyecek biçimde aktarım yapmalarına özen gösterilmiş, aynı zamanda çocukların duygusal güvenliğini destekleyecek ve ikincil mağduriyetlerini önleyecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çerçevede, çocukların güvenliğini ve psikolojik bütünlüğünü koruma amacıyla, bazı beyanları doğrudan aktarılmamış veya anonimleştirilmiştir. Bu yaklaşım, çocukların olası misillemelere karşı korunmasını sağlamak ve yeniden travmatize olmalarını engellemek amacıyla benimsenmiştir.

3. İZLEME BULGULARI

Bu bölümde, 22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin toplanan veriler doğrultusunda yapılan gözlemler ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Tespitler; çocukların yaşı ve cinsiyeti, yakalama ve gözaltı sırasında kelepçe takılması, fiziksel şiddete maruz kalma durumu, gözaltında tutulma süreleri, tutuklama uygulamaları ve serbest bırakılma biçimleri gibi başlıklar altında incelenmiştir.

Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

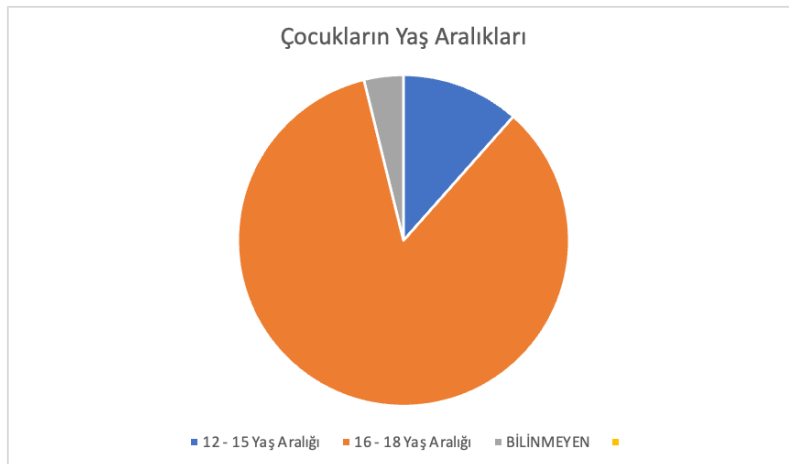
Yakalama ve gözaltı işlemlerine tabi tutulan çocukların yaşları, çocuk adalet sisteminin işletilmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Çocuk adalet sisteminde yaş, yalnızca tanımsal değil, aynı zamanda uygulamaya yön veren, koruyucu yaklaşımların temelini oluşturan bir kriterdir.

Türkiye'nin taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesi, daha erken yaşta reşit kılınma halleri hariç olmak üzere 18 yaşın altındaki herkesi çocuk olarak tanımlar. Benzer biçimde, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3. maddesi ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 6. maddesi de 18 yaşını doldurmamış bireyleri “çocuk” olarak kabul eder ve bu kişilere ilişkin işlemlerin farklı ve özel usullere tabi tutulması gerektiğini düzenler.

Çocuklara yönelik işlemlerde hem ulusal hem de uluslararası hukukta çocuğun yüksek yararını gözeten ilkeler benimsenmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 4. maddesinde, çocuğun yarar ve esenliğinin korunması temel ilke olarak kabul edilmiştir. Aynı ilke, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 3. maddesinde de yer almakta ve taraf devletlere, çocuklara ilişkin her türlü işlemde bu üstün yararın esas alınması yükümlülüğünü getirmektedir.

Bu çerçevede, 22–28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocukların yaş dağılımı aşağıdaki gibidir:

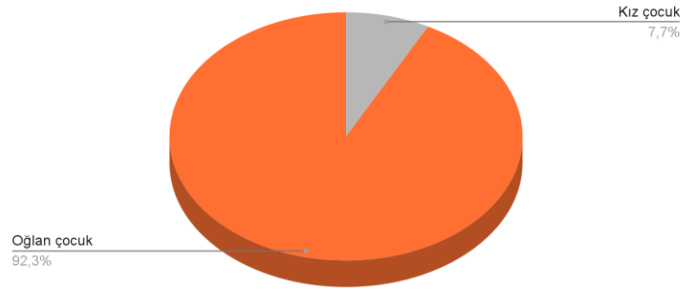
- 12-15 yaş aralığındaki çocuklar : 3
- 16-18 yaş aralığındaki çocuklar : 22
- Yaşı bilinmeyen çocuk : 1

Bu çerçevede, 22–28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocukların cinsiyet dağılımı aşağıdaki gibidir:

- Kız çocuk : 2
- Oğlan çocuk : 24

CİNSİYET DAĞILIMI

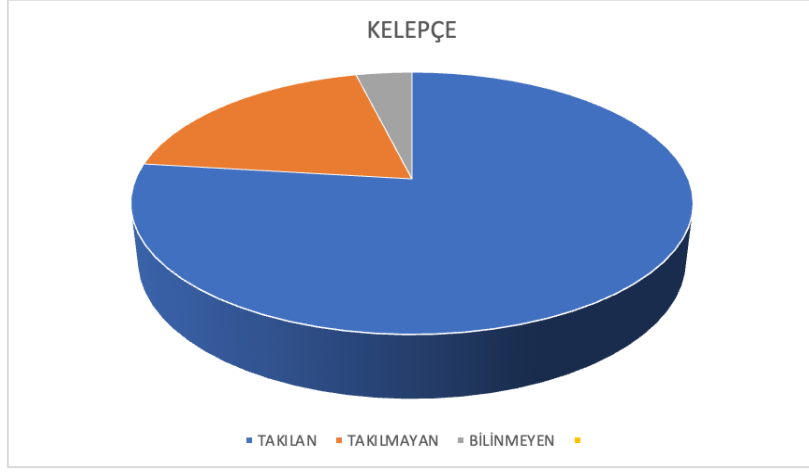
Kelepçe Uygulamasına İlişkin Bulgular

Çocuklara yönelik kelepçe uygulaması, hem ulusal hem de uluslararası hukukta açıkça yasaklanmıştır. Çocuk Koruma Kanunu’nun 18. maddesi ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin 19. maddesinin 10. fıkrası uyarınca, çocuklara kelepçe takılması yasaktır. Çocuklara, keyfi veya caydırıcı amaçlarla kelepçe takılması, Anayasa’nın 17. maddesi ve Türk Ceza Kanunu’nun işkence ve kötü muameleyi düzenleyen 94. ve sair maddeleri kapsamında hukuka aykırıdır. İzleme çalışması sırasında, çocuklara yönelik yakalama ve nakil işlemleri sırasında hukuka aykırı olan bu uygulamaya başvurulduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, çocukların resmi tutanaklara yansıyan beyanları da dahil olmak üzere çeşitli belgelerde yer alan bilgiler, gözaltı sürecinde sistematik bir biçimde ters kelepçe uygulandığını ve bazı çocukların birkaç saatten uzun süre bu şekilde tutulduğunu ortaya koymaktadır.

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara kelepçe takılmasına dair veriler aşağıdaki gibidir:

- Kelepçe takılan çocuk sayısı : 20
- Kelepçe takılmayan çocuk sayısı : 5
- Bilinmiyor : 1

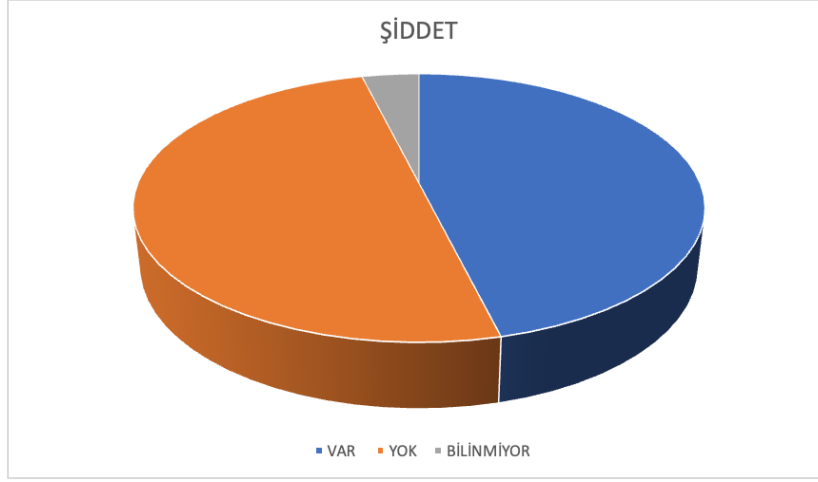
Çocuklara Yönelik Şiddete İlişkin Bulgular

Yakalama ve gözaltı sırasında çocuklara yönelik fiziksel şiddet, kötü muamele ve işkence hem ulusal hem de uluslararası hukukta açıkça yasaklanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19. maddesi, çocukların her türlü şiddet biçimine karşı korunmasını güvence altına alır. Bu madde, taraf devletlere çocukları şiddetten koruyacak etkili yasal düzenlemeleri ve uygulamaları hayata geçirme yükümlülüğü yüklemektedir.

Anayasa'nın 17. maddesi, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu hükme bağlamakta; işkence ve kötü muameleyi açık biçimde yasaklamaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun 94. maddesi ise işkence suçunu düzenlemekte, bu suçun çocuğa karşı işlenmesini cezayı artıran bir neden olarak tanımlamaktadır.

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin şiddet verileri aşağıdaki gibidir:

- Şiddete maruz kaldığını bildirilen çocuk sayısı : 12
- Şiddete maruz kalmadığını belirten çocuk sayısı : 13
- Şiddete maruz kalıp kalmadığı hakkında beyanda bulunmayan çocuk sayısı : 1

İzleme çalışmaları, gözaltı sürecinde bazı çocukların fiziksel şiddete maruz kaldığını ve bu nedenle tıbbi müdahale gerektiren yaralanmalar yaşadığını ortaya koymuştur. Resmi tutanaklarda, birden fazla çocuk tarafından gözaltı sırasında yakın mesafeden doğrudan gözlerine biber gazı sıkıldığına ilişkin beyanlara yer verildiği görülmektedir.

Ayrıca, bazı çocuklar yakalama ve gözaltı sırasında maruz kaldıkları şiddet nedeniyle yoğun şekilde fiziksel acı yaşamalarına rağmen ters kelepçeli şekilde uzun süre tutulduklarını ve yardım taleplerinin sert şekilde reddedildiğini ifade etmiştir.

Gözaltı sürecinde çocukların yalnızca fiziksel değil, psikolojik olarak da kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin güçlü bulgular elde edilmiştir. Bazı çocuklar, yakalama sonrasında polis otobüsünde fiziksel müdahalelerin yanı sıra şiddetin sözlü olarak devam ettiğini; yaşlarının küçük olduğunu kolluk görevlilerine belirtmelerine rağmen kendilerine olan yaklaşımın değişmediğini ifade etmiştir.

Çocukların bir kısmı, kolluk görevlilerinin kişisel eşyalarına, görünüşlerine veya ailevi değerlerine yönelik alaycı, cinsiyetçi ve küçümseyici söylemlerde bulunduklarını aktarmıştır.

Yakalama ve gözaltı sürecinde bazı çocukların, kolluk görevlileri tarafından belirli eylemlerle ilişkilendirilerek hedef gösterildiği, bu eylemler gerekçe gösterilerek diğer çocuklardan farklı şekilde orantısız uygulamalara maruz bırakıldıkları; örneğin defalarca üst aramasına tabi tutuldukları anlaşılmıştır.

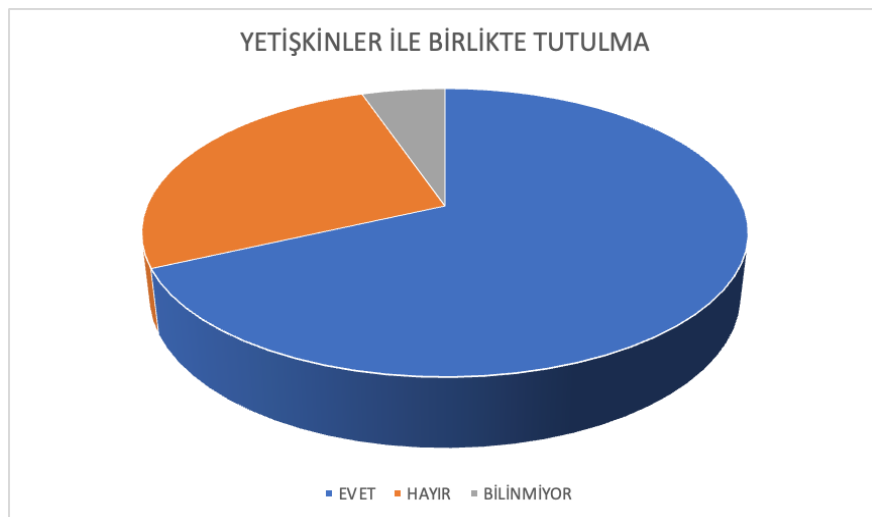
Bu vakaların bir kısmı resmi tutanaklara yansımış; bir kısmı ise sürecin çeşitli aşamalarında görev alan gözlemci avukatlar ve müdafiler tarafından tutanak ile kayıt altına alınarak belgelendirilmiştir.

Cocukların Yetişkinlerle Birarada Tutulmasına ve Çocuk Şubeve Sevklerine İlişkin Bulgular

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve ulusal mevzuat, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları durumunda yaşlarına uygun, güvenli ve ayrıştırılmış ortamlarda tutulmalarını öngörmektedir. Birleşmiş Milletler Havana Kuralları'nın 29. maddesi, çocukların yetişkinlerle aynı mekânda bulundurulmaması gerektiğini belirtirken, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 16. maddesi de benzer şekilde çocukların yetişkinlerden ayrı tutulmasını düzenlemektedir. Bu düzenlemeler, çocuğun yüksek yararını esas almakta ve çocukların, kendilerine zarar verebilecek fiziksel veya psikolojik ortamların dışında tutulmalarını amaçlamaktadır. 22–28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen izleme çalışmaları kapsamında, çocukların büyük bir kısmının yetişkinlerle birlikte araç içinde, emniyet binasında veya otoparkta uzun süre bekletildiği tespit edilmiştir.

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde çocukların yetişkinlerle birlikte tutulmasına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

- Yetişkinlerle birlikte tutulan çocuk sayısı : 18
- Yetişkinlerle birlikte tutulmayan çocuk sayısı : 7
- Bilinmeyen : 1

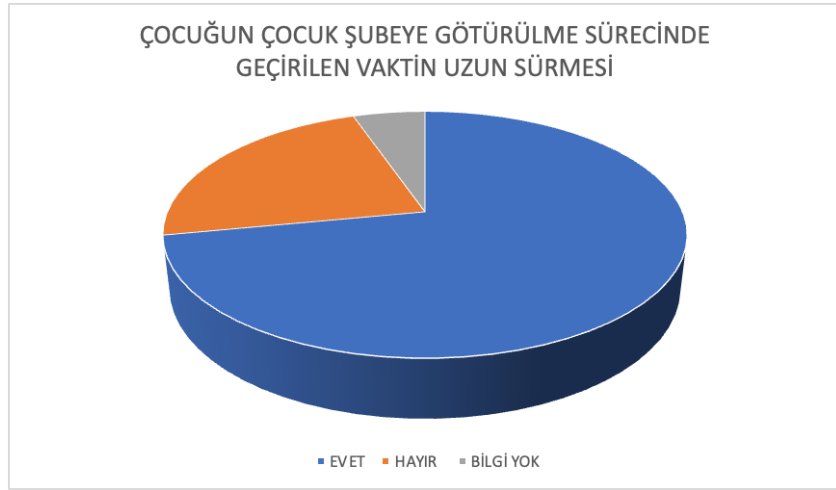

Çocuk Hakları Sözleşmenin 37. maddesi ile Çocuk Koruma Kanunu'nun temel ilkeleri doğrultusunda, çocukların gözaltına alınmaları halinde, işlemlerin çocuklara özgü adli süreçlere uygun, hızlı ve koruyucu bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, gözaltı sonrası süreçte çocukların çocuk şubeye derhal ve güvenli şekilde ulaştırılması sağlanmalı; yaşlarına uygun, ayrıştırılmış ve denetime açık ortamlarda tutulmaları teminat altına alınmalıdır. 22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gerçekleştirilen izlemelerde, çocuklar hakkında yakalama işlemi yapıldıktan sonra çocuk şubeye sevk edilmeden önce uzun süre boyunca araç içerisinde bekletildikleri beyan edilmiştir. Bazı vakalarda bu bekleme süresi birkaç saati aşmış; çocuklar hem denetimsiz koşullarda tutulmuş hem de yetişkin bireylerle aynı ortamda bekletilmiştir

Çocuklardan bir kısmı, akşam saatlerinde yakalama işlemi üzerine kolluk tarafından otobüse alınmalarına rağmen çocuk şubeye sabah saatlerinde getirildiklerini, yaklaşık 12 saat boyunca araçta yetişkinlerle tutulduklarını aktarmışlardır, bu durum müdafiler tarafından nezarethane defterlerinin incelenmesi ile de anlaşılmıştır. 28.03.2025 tarihinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde gözaltında bulunan çocukların tutulma koşullarına dair, olay yerinde bulunan gözlemci avukatlar tarafından düzenlenen görgü tutanağında da Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 93'üncü maddesi ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 16 maddesine aykırı biçimde çocukların araç içinde yetişkinlerle bekletildiği; avukatların müdahalesine rağmen çocukların uygun bir yere alınmadığı ifade edilmiştir.

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde çocukların çocuk şubeye götürülme sürecinde geçirilen vaktin uzun sürmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

- Geçirilen vaktin uzun olduğu çocuk sayısı : 19
- Geçirilen vaktin uzun olmadığı çocuk sayısı : 6
- Bilinmeyen : 1

Cocukların Temel İhtiyaçlara Erişimine İlişkin Bulgular

Yakalama ve gözaltı sürecinde bulunan bireylerin, özellikle de çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, çocuk hakları bağlamında anayasal ve yasal bir yükümlülüktür. Beslenme hakkı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. maddesiyle güvence altına alınmış temel bir haktır ve gözaltında bulunan çocuklara yeterli ve düzenli beslenme imkânı sağlanması zorunludur.. Nezarethane işlemlerinde; gözaltındaki kişilerin beslenme, sağlık, nakil ve tedavi gibi ihtiyaçlarının karşılanması devletin sorumluluğundadır. Aynı zamanda bu giderlerin ilgili kurumun bağlı olduğu Bakanlığın bütçesinden temin edilmesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir.

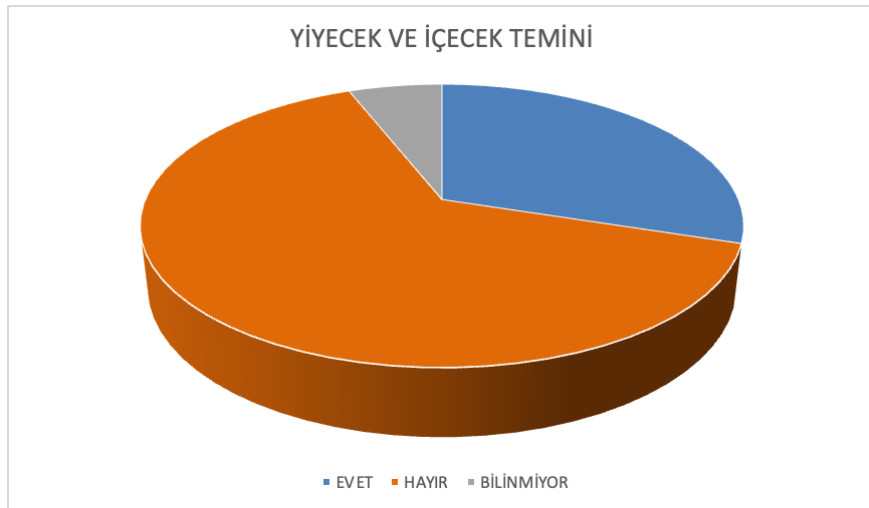
22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde yapılan izlemelerde, gözaltına alınan çocuklara yönelik yiyecek ve içecek temininde ciddi eksiklikler yaşandığı tespit edilmiştir. Çocukların çocuk şube birimine sevk edilme sürecinin uzun sürmesine rağmen, bu süre boyunca bazı çocuklara su ve yiyecek sağlanmadığı; bazı vakalarda bu besinlerin yetersiz, düzensiz ya da yaşlarına ve sağlık durumlarına uygun olmadığı saptanmıştır. Gözaltı sırasında çocuklardan bazılarının, ihtiyaçlarını dile getirdiklerinde yalnızca bu sebeple sözlü ve fiziksel olarak onur kırıcı muameleye maruz bırakıldıkları, bu durumun resmi tutanaklara da yansıdığı belirlenmiştir.

Gözaltı sürecince çocukların beslenme ihtiyaçlarının büyük ölçüde çocukların aile bireyleri, diğer çocukların yakınları veya İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi üyeleri tarafından giderildiği tespit edilmiştir. Her ne kadar bu destek sayesinde çocukların ciddi düzeyde mağduriyet yaşamalarının önüne geçilmiş olsa da, gözaltındaki çocukların beslenme hakkı,

kamu makamları tarafından doğrudan ve düzenli biçimde temin edilmesi gereken bir yükümlülüktür. Bu bağlamda, çocuğun aile desteğine erişimi olup olmadığına bakılmaksızın, gözaltı süresince sağlıklı ve yeterli gıdaya erişiminin kamu otoriteleri tarafından sistematik olarak güvence altına alınması gerekmektedir.

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde yakalama ve gözaltındaki çocukların yiyecek ve içeceği erişimine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

- Yiyecek ve içecek sağlanan çocuk sayısı : 7
- Yiyecek ve içecek sağlanmayan çocuk sayısı: 15
- Bilinmeyen : 4

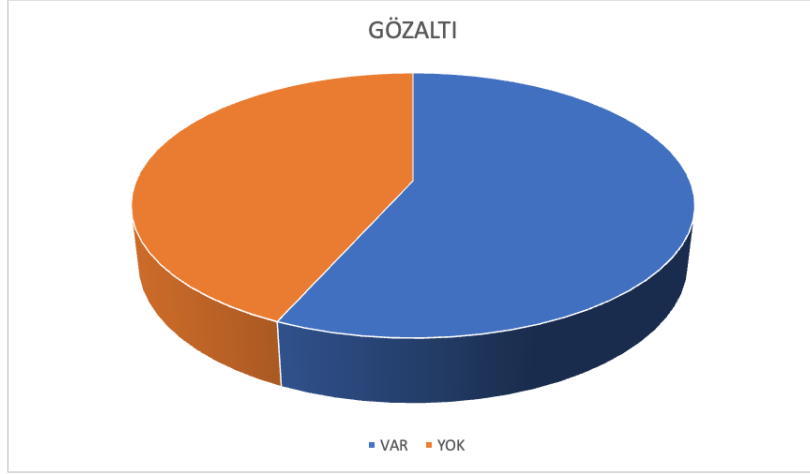

Cocukların Gözaltına Alınması, İfade ve Sorgu İşlemleri ile Koruma Tedbirlerine İlişkin Bulgular

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37. maddesi, çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakan tedbir ve cezaların yalnızca en son yöntem olarak ve mümkün olan en kısa süreyle yapılması gerektiğini güvence altına alır. Sözleşmenin 3. maddesinde belirtildiği gibi, çocuğun üstün yararını gözetmek, devletlerin yükümlülüğüdür. Bu kapsamda yakalaması yapılan çocukların kimlik tespitinin ardından derhal ifadeleri alınmak üzere savcılığa sevk edilmeleri gerekir.

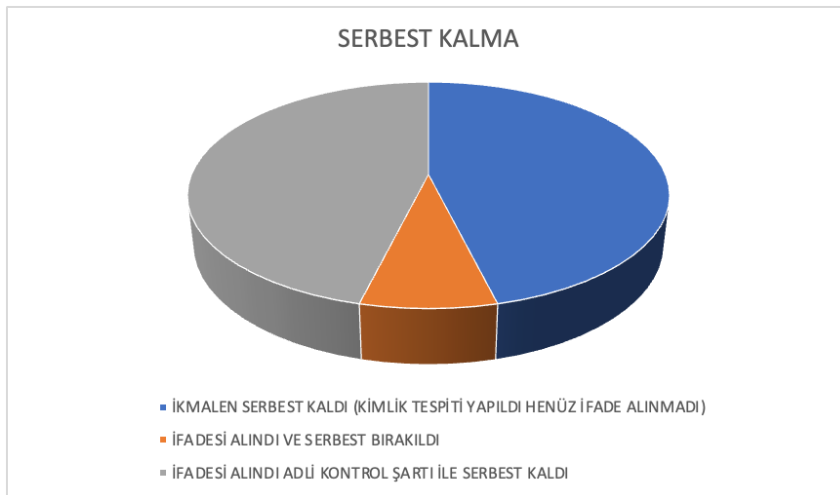
22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

- Gözaltı uygulanan çocuk sayısı : 17
- Gözaltı uygulanmayan çocuk sayısı : 9

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde ikmalen serbest bırakılan çocuklara ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

- İkmalen serbest bırakılan çocuk sayısı: 12
- İfadesi alındıktan sonra herhangi bir tedbir uygulanmaksızın serbest bırakılan çocuk sayısı: 2
- İfadesi alındıktan sonra adli kontrol şartı ile serbest bırakılan çocuk sayısı: 12

Önemle belirtmek gerekir ki, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 34/A’da toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında bu suçlara bağlı olarak ayrıca Terörle Mücadele Kanununa göre terör suçlaması yapılamayacağı düzenlenmektedir. Buna rağmen süreçlerde ifadesi alınan 14 çocuğun ifadesi terör suçları dosyalarında da görevlendirilen çocuk savcısı tarafından alınmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

22-28 Mart 2025 tarihleri arasında İstanbul ilinde gözaltına alınan çocuklara ilişkin izleme çalışmaları, çocuk hakları açısından birçok temel ilkenin ihlal edildiğini ve çocukların ciddi hak ihlalleri yaşadığını ortaya koymuştur. Gözaltı sürecinde, çocukların yaşlarına uygun, koruyucu ve ayrıştırılmış bir muamele görmeleri gerekirken; fiziksel ve psikolojik şiddet, hukuka aykırı kelepçe uygulamaları, temel ihtiyaçlara erişim engelleri ve uzun süreli gözaltı işlemleri gibi ciddi hak ihlalleri tespit edilmiştir. Bu durumlar, Çocuk Koruma Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Türkiye’nin taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi yasal düzenlemelere açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki önerilerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir:

Çocukların yaşlarına dair: Çocukların yaş grubuna uygun müdahale protokolleri oluşturulmalı; gözaltı süreçlerinde çocukların gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda hareket edilmeli, yaşlarına uygun pedagojik yaklaşımlar benimsenmeli ve işlemlerin sosyal hizmet uzmanları, psikologlar gibi çocukla çalışan meslek gruplarının rehberliğinde yürütülmelidir. Zira, Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele veya Ceza konusunda Özel Raportör olan Juan E. Méndez, İnsan Hakları Konseyi’ne sunduğu raporda¹, özellikle çocukların özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı ya da refakatsiz kaldığı durumlarda, bir eylem ya da cezanın işkence veya kötü muamele olarak değerlendirilmesi gereken eşiğin çocuklar açısından daha düşük olduğunu vurgulamaktadır.

Kelepçe uygulamasına dair: Kelepçe uygulaması, çocuklar açısından hem fiziksel hem de onur kırıcı, korkutucu ve travmatize edici bir muamele biçimidir. Çocuk Koruma Kanunu, çocuklara kelepçe ve benzeri aletlerin takılmasını açık olarak yasaklamasına rağmen uygulamada özellikle kolluk eşliğindeki çocuklara kelepçe takıldığı sık olarak görülmektedir.

¹ A/HRC/28/68, paragraf 33. Ayrıca bkz. İstanbul Protokolü s.168.

Çocuğun kaçmasının ve kendisine ya da başkasına zarar vermesi sebebine dayanılacaksa bile mevzuata uygun olarak orantısız güvenlik tedbirlerinden kaçınılmalı ve kelepçe yasağın ihlaline yönelik etkili idari ve adli mekanizmalar hayata geçirilmelidir. Kolluk kuvvetleri, çocuklara yönelik işlemlerde şiddetten arındırılmış, onarıcı ve destekleyici yöntemlere yönlendirilmeli; Çocuklarla çalışan tüm kolluk personeline, çocuk hakları, çocuk psikolojisi ve travmaya duyarlı yaklaşımlar konusunda sürekli, denetime açık ve uygulamaya dönük eğitimler verilmelidir.

Çocuğa yönelik şiddete dair: İzleme sürecinde elde edilen bulgular, İstanbul'da gözaltına alınan bazı çocukların yakalama ve gözaltı sırasında fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, şiddet vakalarına karşı etkili önleme, denetim ve yaptırım mekanizmaları hayata geçirilmelidir. Ancak şiddet iddialarının varlığı halinde iddialarının bağımsız ve şeffaf biçimde soruşturulmalı, çocuklar güvenli ifade koşullarında dinlenmeli ve etkili psikososyal destek almalarının temin edilmelidir.

Çocukların yetişkinlerle birarada tutulmasına dair: Çocukların yakalama sonrası süreçte uzun süre yetişkinlerle araçta bekletilmesi ya da geçiş sürecinde denetimsiz ortamlarda tutulması, ciddi hak ihlallerine zemin hazırlamakta ve çocuğun üstün yararının gözetilmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, yakalama işlemini takiben çocukların çocuk şubeye en kısa sürede, güvenli, denetime açık ve çocuk dostu ulaşım ile sevk edilmeleri sağlanmalı; tüm süreç çocuğun fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü koruyan, onarıcı ve hak temelli bir yaklaşımla yürütülmelidir.

Çocukların temel ihtiyaçlarına dair: Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ilgili ulusal yasalar, çocukların gözaltında iken de temel ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini açıkça vurgulamaktadır. Çocukların gözaltında yeterli ve uygun beslenme, su ve diğer ihtiyaçlara erişim hakkı, yalnızca onların fiziki sağlıkları için değil, aynı zamanda psikolojik iyilik halleri ve insan onurları açısından da kritik bir öneme sahiptir. Gözaltı sırasında çocukların yiyecek, içecek, sağlık ve diğer temel ihtiyaçlarının zamanında ve düzenli bir şekilde karşılanması sağlanmalıdır. Çocuklara yönelik temel ihtiyaçlarının karşılanması, onların yaşlarına, sağlık durumlarına ve özel gereksinimlerine göre düzenlenmeli ve sosyal hizmet uzmanları ile psikologlar gibi profesyonel meslek gruplarının desteğiyle yürütülmelidir. Gözaltındaki çocukların beslenme hakkı, kamu makamları tarafından doğrudan ve düzenli biçimde yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür. Bu bağlamda, çocuğun aile desteğine erişimi olup

olmadığına bakılmaksızın, gözaltı süresince sağlıklı ve yeterli gıdaya erişimin kamu otoriteleri tarafından sistematik biçimde güvence altına alınması gerekmektedir.

Kollukta uzun kalmaya dair: Çocukların kolluktaki kimlik tespitinden sonra ifadeleri alınmak üzere savcılığa derhal sevk edilmemesi, çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı süreyi uzatmaktadır. Diğer yandan çocukların gözaltındaki tutulma şartları da çocuğun üstün yararını gözetme ilkesini karşılamamaktadır. Yerel ve uluslararası mevzuatın da işaret ettiği üzere çocukların kollukta geçireceği süre ve tutulma şartları çocuğun eğitime, sağlıklı gelişimine ve aile hayatına zarar vermemeli, çocuğu gündelik yaşamdan koparmamalı ve içinde bulunduğu adli süreç sonrasındaki gündelik yaşama entegrasyonunu kolaylaştırmalıdır.

Çocukların gözaltına alınmasına dair: Çocukların gözaltında tutulması, çocukları olumsuz yönde etkileyebilmekte; çocukların psikolojik ve fiziksel sağlığını zedeleyerek, kalıcı travmalara yol açabilmektedir. Bu nedenle, çocukların gözaltında tutulma süresinin son çare olması; çocukların gözaltına alındığında bu sürenin en aza indirilmesi ve alternatif koruyucu önlemlerin devreye sokulması büyük önem taşımaktadır. Çocukların gözaltında tutulması, yalnızca diğer tüm alternatif yöntemler tükendiğinde ve zorunlu bir durum ortaya çıktığında başvurulması gereken bir önlem olmalıdır.

Adli kontrole dair: CMK madde 109’a göre adli kontrole karar verilebilmesi için kişi hakkında tutuklama nedenlerinin varlığı aranır ancak ne var ki Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefet dolayısıyla gözaltına alınan çocuklar için tutuklama nedenlerinin varlığından söz edilmesi mümkün değildir. Buna rağmen haklarında adli kontrol kararına hükmedilmesi, çocukların -mevcutta çocuk dostu da olmayan- adli sisteme daha uzun süre dahil olmasına neden olan ve çocukların üstün yararını gözetmekten uzak bir uygulamadır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında **Terörle Mücadele Kanunu** uyarınca “terör şüphelisi” olarak işlem yapılamayacağı mevzuatta açık olmasına rağmen çocukların terör suçları dosyalarında da görevlendirilen çocuk savcısında ifade vermesi, hem açıkça hukuka aykırı bir uygulamadır hem de çocukları, adli sistemin en “çocuk merkezli” olmayan birimleri ile muhatap olmasına neden olarak daha zorlayıcı bir deneyim geçirmelerine sebep olmaktadır.

Son olarak, çocuklara yönelik işkence ve kötü muamele başta olmak üzere tüm hak ihlallerine ilişkin olarak, sorumlular hakkında etkin soruşturmalar yürütülmeli; suç işlendiği tespit edilen kişiler etkili şekilde cezalandırılmalı ve benzer ihlallerin tekrarının önlenmesi amacıyla soruşturma sürecinden itibaren gerekli tedbirler alınmalıdır. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları alıkonulma yerlerinde, bağımsız izleme mekanizmalarının etkin şekilde rol alması sağlanmalıdır. Bu süreçlere maruz kalan çocuklara yönelik olarak, fiziksel ve psikolojik iyileştirme (sağaltım) ile telafi çalışmalarının gerçekleştirilmesi sağlanmalı; yalnızca demokratik haklarını kullanan çocukların ceza yargılamasına tabi tutulmalarının önüne geçilmeli; korunma ihtiyacı içinde olan çocuklara ise koruyucu ve destekleyici tedbirler uygulanmalıdır.

EK 1 : 22-28 MART Çocuk Gözaltıları Raporlama Formu

Tarih :

Yer :

Çocuğun adı soyadı tc vs bilgileri:

Suç türü :

Çocuğu temsil eden avukat siz değilseniz çocuğun avukatının bilgileri:

- ☐ Çocuğun avukatı benim.
- ☐ Çocuğun avukatı
- ☐ Çocuk avukatını bilmiyor

Çocuğun yaşına dair bilgi:

.....

Çocuğa kelepçe takılmasına dair:

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, gördüm.
- ☐ Evet, çocuğun beyanı ve görüntü. (Word dosyası sonuna ekleyiniz)
- ☐

Çocuğa şiddet uygulanmasına dair:

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, gördüm.
- ☐ Evet, çocuğun beyanı ve görüntü. (Word dosyası sonuna ekleyiniz)
- ☐

Çocuğun gözaltısında kalmasına dair:

- ☐ Hayır
- ☐ Evet
- Evet ise gözaltı tarihlerini yazmanız gerekmektedir.....

Çocuk tutuklanmasına dair

- ☐ Hayır
- ☐ Evet

Çocuğun serbest kalmasına dair:

- ☐ İkmalen serbest kaldı (kimlik tespiti yapıldı henüz ifade alınmadı)
- ☐ İfadesi alındı ve serbest kaldı
- ☐ İfadesi alındı ve adli kontrol şartı ile serbest kaldı.
- Adli kontrol bilgisini yazmanız gerekmektedir.....

Ekleme istediğiniz hukuka aykırı ek durumlar:

KELEPÇE İZİNE DAİR GÖRSELLER:

ŞİDDETE DAİR GÖRSELLER:

VAR İSE EK TUTANAKLAR:

EK 2 : KELEPÇE TUTANAK FORM ÖRNEĞİ

Çocuk Koruma Kanunu Madde 18 - Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak; zorunlu hallerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir.

İşbu tutanak, herhangi bir adli süreçte

bir çocuğa kelepçe takılmasının ve dolayısıyla çocuk haklarına ve hukuka

aykırılığın raporlanması amacıyla hazırlanmıştır.

Tarih :

Yer :

Olay : (Mümkünse çocuğun TC kimlik numarası ve ismi, kelepçeli tutulma uygulamasına dair ayrıntılı tanıklığınız, kelepçelenme şekli ve süresi, bu ihlale müdahale ettiğinizde yapılan işlemler dahil olayı aydınlatacak bilgilere yer veriniz.)

Çocuğu temsil eden avukat siz değilseniz çocuğun avukatının bilgileri:

- ☐ Çocuğun avukatı benim.
- ☐ Çocuğun avukatı
- ☐ Çocuk avukatını bilmiyorum
- ☐ Avukatı yok/henüz atanmamış.

Çocuğun bulunduğunuz yerdeki işlemten sonra nereye götürüleceğini biliyor musunuz?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet.

Çocuk ailesine haber vermenizi istiyorsa iletişim bilgileri:

Çocuğun müdahaleniz dolayısıyla misilleme riski altında olduğunu düşünüyorsanız sebebini ve önerinizi aktarınız:

Tutanak Tanıklarının imzaları

Ekler: (varsa çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde edindiğiniz kelepçeli uygulama görsellerinin ya da ispata yarayacak delillerin neler olduğunu tutanakta da belirtmeyi unutmayınız ve tutanağa ekleyiniz)